

Ситник І. П.

*кандидат технічних наук, доцент кафедри фінансів
Національного університету харчових технологій*

Головіна В. В.

*студентка кафедри фінансів
Національного університету харчових технологій*

Sytnyk I. P.

*PhD, Associate Professor, Department of Finance,
National University of Food Technologies*

Holovina V. V.

*Student, Department of Finance,
National University of Food Technology*

BANKID ЯК СПОСІБ ВЕРИФІКАЦІЇ ДЛЯ НАДАННЯ ПЛАТІЖНИХ І АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У МЕРЕЖІ INTERNET: СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

BANKID AS A METHOD OF VERIFICATION TO PROVIDE THE PAYMENT AND ADMINISTRATIVE SERVICES ON THE INTERNET: WORLD AND UKRAINIAN EXPERIENCE

Анотація. У статті з'ясовано сутність системи BankID та мету її впровадження. Проаналізовано розвиток системи BankID в Україні на сучасному етапі. Досліджено законодавчу базу щодо регулювання функціонування системи BankID в Україні. Визначено механізми роботи системи BankID, переваги та недоліки її застосування порівняно з іншими найбільш розповсюдженими способами верифікації. Проведено аналіз зарубіжного досвіду щодо застосування BankID.

Ключові слова: BankID, верифікація, електронний бізнес, електронна послуга, Інтернет-банкінг, платіжні системи.

Постановка проблеми. Для того щоб отримати державні послуги, громадяни в більшості розвинених країн не повинні вступати в прямий контакт із чиновниками. Майже всі питання вирішуються через Інтернет. Однак при цьому виникає проблема: як засвідчити особу людини, яка звернулася за адміністративною послугою через мережу Інтернет? Сучасні технології пропонують різні способи вирішення цієї проблеми. Один з них – BankID – ідентифікація особистості особи через банк, клієнтом якого вона є [1]. На сучасному етапі розвитку така система вводиться і в Україні: Національний банк України прийняв постанову, яка регулює принципи роботи вітчизняної системи BankID [2].

BankID – це система онлайн-верифікації громадянина через онлайн-сервіс банку. Нині ця система є єдиною доступною альтернативою електронного цифрового підпису (ЕЦП). На відміну від тривалого і незручного процесу отримання ЕЦП рахунок у банку сьогодні є майже у кожного жителя України. Саме завдяки BankID більшість українців зможуть отримати державні адміністративні послуги в режимі онлайн. Така система не є нововведенням, вона вже працює в інших країнах, на досвід яких спирається наша держава під час реалізації BankID [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням розвитку системи BankID в інших країнах, пошуком можливостей реалізації її в Україні та аналізом стану на сьогоднішній день займаються переважно НБУ, комерційні банки, які розглядають можливість здійснення даних операцій через власну систему Інтернет-банкінгу, а також ЗМІ, які намагаються дізнатися якомога більше деталей та інформації з метою її надання населенню для

більшої обізнаності з даного питання. Детальним вивченням цього питання займається також фірма IGATE, яка консулює та надає послуги у сфері IT-технологій.

Метою статті є дослідження розвитку системи BankID в Україні й аналіз зарубіжного досвіду у сфері застосування BankID, визначення принципу роботи системи BankID, цілей її впровадження та перспектив розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківськими послугами в Україні охоплена велика частина населення. Дані про кожного клієнта банки збирають на етапі укладання договору. Якщо автоматизувати процес передачі персональної інформації клієнтів від банків до державних органів, візити громадян безпосередньо в кабінети чиновників можна скоротити до мінімуму [3].

Уперше технологія BankID була запущена в Україні 16 червня 2015 р. у Львові. Тоді львівський Інтернет-портал адміністративних послуг почав ідентифікувати клієнтів «ПриватБанку» і «Ощадбанку». Нині на найвідомішому порталі електронних державних послуг igov.org.ua вказана можливість ідентифікації також клієнтів «Банку «Михайлівський», «Фідобанку», «Банку «Південний», «А-банку», «Платинум банку», «Альфа банку», «Ідея банку», банку «Конкорд» [4]. Але на практиці ідентифікуватися можуть тільки клієнти «ПриватБанку», «Ощадбанку», банку «Південний», «А-банку» і банку «Конкорд». Щодо інших банків, то система видає повідомлення з текстом: «Вибачте, ваш банк знаходиться в процесі інтеграції».

У червні 2016 р. Національний банк України оголосив про запуск в тестовому режимі системи BankID, за допомогою якої клієнти українських банків зможуть отримувати

вати адміністративні послуги через мережу Інтернет. Для цього буде достатньо пройти ідентифікацію, ввівши логін і пароль Інтернет-банкінгу, від якого державний орган і отримає необхідну інформацію (паспортні дані, ідентифікаційний код тощо) [5].

Реалізуючи подібне рішення в Україні, НБУ не став новатором. Системи верифікації громадян через систему BankID у деяких країнах діють уже близько 10–15 років. Система BankID повністю реалізована в таких країнах, як Швеція, Фінляндія, Естонія, Латвія та Норвегія, саме на досвід цих країн спирається Україна в процесі розбудови даної системи [6].

Загалом за зразок взято ідентичну систему BankID у Норвегії. Та необхідно зауважити, що Норвегія не відразу впровадила централізовану систему. Спочатку кожен банк сам розробляв свою систему BankID. У результаті на уніфікацію країна витратила близько 60 млн. євро [7].

Нині НБУ хоче йти відразу шляхом централізації і розробити одну систему електронної ідентифікації для всієї країни. Вже зараз за допомогою BankID можна отримати будь-яку з адміністративних послуг (наприклад, запросити довідку або випуску з державного реєстру) [7].

Приймаючи до уваги світовий досвід, можна певним чином передбачити наслідки розбудови системи BankID в Україні. Так, її впровадження допоможе в розвитку електронного уряду, сприятиме підвищенню прозорості виконавчої влади. Світовий досвід свідчить про те, що чим вищий рівень розвитку електронного уряду, тобто надання адміністративних послуг через Інтернет, тим меншим є корупційний складник [8].

Використовуючи систему BankID, клієнти банків зможуть заощаджувати час, уникаючи черг під час отримання адміністративних послуг. Також система BankID є корисною та цікавою для комерційних банків із точки зору розширення переліку послуг, що надаються ними, та підвищення конкурентоспроможності їх продуктів та банку в цілому [9].

Ще однією перевагою системи BankID є те, що вона дає змогу запобігати шахрайству з банківськими рахунками та пластиковими картками [10].

Національний банк України в рамках реалізації Комплексної програми розвитку фінансового сектора України до 2020 р. затвердив Постанову № 378 «Положення про Єдину національну систему електронної дистанційної ідентифікації фізичних і юридичних осіб BankID Національного банку України» від 30.08.2016.

Відповідно до даних, наведених НБУ, до системи BankID підключені портал Міністерства юстиції, Єдиний державний портал адміністративних послуг Міністерства економічного розвитку і торгівлі, а також портал адміністративних послуг м. Львова. Також зазначено, що подали заявки на підключення до системи BankID такі українські банки, як «ОТП Банк», «УкрСиббанк» і «Укрсоцбанк».

Як ми зазначали раніше, BankID – це спосіб електронної ідентифікації громадян через українські банки для надання адміністративних послуг через Інтернет. Розглянемо принцип роботи системи BankID, який складається з таких етапів:

1) громадянин обирає на державному сайті «Увійти через BankID»;

2) у вікні, яке відкрилося, обирається система Інтернет-банкінгу банку, клієнтом якого він є;

3) у наступному вікні він бачить, яку інформацію про нього буде передано відповідному сайту, і підтверджує згоду введенням логіна та пароля свого Інтернет-банкінгу;

4) вводить SMS-пароль (для деяких банків цей етап авторизації може відрізнитися);

5) банк передає державному сайту необхідну інформацію: прізвище, ім'я, по батькові та стать; дата народження; ідентифікаційний номер; адреса реєстрації; номер телефону; e-mail-адреса та скан-копії паспорту та ідентифікаційного коду.

Ідентифікація через BankID нічим не відрізняється від перевірки документів у банках в очному режимі. Свідченням цього можуть бути такі критерії: достовірність даних, якість даних та гарантія безпеки.

Українські банки збирають і зберігають клієнтські дані під час відкриття рахунку, тому дані є достовірними.

Держава в особі НБУ затверджує стандарти реєстрації та зберігання клієнтських даних і контролює їх дотримання, отже, якість даних контролюється державою.

Доступ до клієнтських даних захищено так само надійно, як доступ до грошей через Інтернет-банкінг, що надає гарантію високої безпеки.

Така система ідентифікації громадян дає змогу скоротити час та значно полегшити процес надання адміністративних послуг.

Чи є система BankID простою у використанні та чи може вона гарантувати безпеку з приводу того, що громадянин є тим, за кого він себе видає? Відповідь на це питання можна дати, порівнявши BankID за наведеними критеріями з іншими, більш поширеними системами ідентифікації громадян через Інтернет (табл. 1).

Таблиця 1
Порівняння системи BankID
із самостійною реєстрацією та ЕЦП із поглядом
на безпеку та простоту використання

	Простота використання	Безпека
Самостійна реєстрація	висока	низька
ЕЦП/жжж	низька	висока
BankID	висока	висока

Отже, із даних таблиці бачимо, що система ідентифікації громадян за допомогою BankID є найкращою з варіантів, запропонованих нами до розгляду. Самостійна реєстрація, яка є доволі простою у використанні, не надає надійної гарантії у підтвердженні особистості користувача. Електронний цифровий підпис є високим гарантом безпеки, але процес його отримання та використання є досить непростим. BankID поєднує в собі переваги перших двох способів і виступає альтернативним шляхом верифікації громадян через Інтернет. Простота ідентифікації є однією з основних переваг системи BankID.

Безпека системи BankID заснована на системі логування, яка може гарантувати користувачам, що їх персональні дані не будуть передані банку без їх відома та згоди. Система логування побудована за аналогією естонської системи X-Road (система, яка була розроблена, як й інші основні елементи Естонської системи Електронного уряду, що керує запитамі між незв'язаними комп'ютерними середовищами) [11].

З огляду на світовий досвід, сервіс BankID для комерційних структур є платним. Проте для України система BankID на даному етапі розвитку є безкоштовною. Це пояснюється тим, що вона розробляється в нашій країні як соціальна місія, і саме тому для державних органів України вона є безкоштовною.

Навіщо ж дана система потрібна українцям? Ми вже з'ясували, що верифікація громадян для надання адміністративних послуг через Інтернет суттєво спрощує цей процес та економить багато часу. Та можливості BankID

Таблиця 2

Інформаційні пріоритети відвідувачів сайтів органів влади

Послуга	Відсоток громадян, зацікавлених в отриманні даної послуги
Загальна інформація щодо відповідного органу влади (структура, положення про надання послуг)	41 %
Місце, час та види документів, необхідні для одержання адміністративних послуг	40 %
Графік прийому громадян і розгляд роботи структурних підрозділів та їхніх посадовців	34 %
Проекти рішень відповідних органів	11 %
Результати перевірок, моніторингу та аудитів	7,3 %
Державні закупівлі та витрати бюджету	8 %

Таблиця 3

Головні напрями електронної взаємодії громадян з органами влади

Напрямок взаємодії	Відсоток громадян
Отримання адміністративної послуги	21 %
Отримання інформації про діяльність органів влади	17 %
Вплив на рішення органів влади	7,4 %

не обмежуються тим переліком переваг, які ми перелічили в роботі.

Розглянемо, що саме цікавить відвідувачів веб-сайтів органів влади (табл. 2) [12].

Із наведеної вище таблиці бачимо, що основним інформаційним пріоритетом громадян щодо використання сайтів органів влади є отримання загальної інформації щодо певного органу влади та інформації щодо місця, часу та документів, що необхідні для отримання адміністративних послуг.

Тепер з'ясуємо можливість отримання послуг через Інтернет, а також скільки відсотків громадян на сьогодні користуються системою BankID. Розглянемо головні напрями електронної взаємодії громадян з органами влади (табл. 3) [12].

Отже, бачимо, що найбільший відсоток громадян намагається отримати адміністративну послугу дистанційно, що підкреслює необхідність упровадження та розвитку системи BankID.

Додамо, що згідно з інформацією офіційного веб-сайту Державної фіскальної служби України, більше 90% платників ПДВ та майже 80% платників ЄСВ на даному етапі розвитку BankID використовують дану систему для звітування в електронній формі [12].

У майбутньому з використанням системи BankID можна буде отримувати не тільки адміністративні послуги. Наступні етапи розвитку такої системи передбачають можливість отримати будь-який банківський продукт у будь-якій фінансовій установі, незважаючи на те,

чи є особа клієнтом даної установи. Особі достатньо буде зареєструватися в одному банку, і це надасть можливість користуватися банківськими послугами будь-де в Україні без прив'язки до конкретної фінансової установи.

Надалі заплановано ще такий сервіс, як заміна системою BankID платіжних карток. Тобто якщо ви опинилися без готівки та картки в незнайомому місті, гроші можна буде зняти в будь-якому банку, ідентифікувавшись у системі.

Висновки. У процесі аналізу з'ясовано сутність системи BankID, мету її впровадження та покладені на неї функції. Визначено, що дана система здійснює дистанційну ідентифікацію громадян та підприємств, дає змогу отримати адміністративні послуги в онлайн-режимі, є надійною та безпечною.

Визначено, що впровадження цієї системи сприятиме боротьбі з корупцією і прозорості надання державних послуг. Звичайно, метою НБУ на даному етапі розбудови BankID є доступність якомога більшої кількості послуг для всіх користувачів. Для цього в систему BankID потрібно залучити всі платоспроможні банки і державні органи. Таким чином, клієнти будь-якого банку зможуть отримати максимальний перелік адміністративних послуг через мережу Інтернет.

Підбиваючи підсумки, необхідно звернути увагу на те, що на основі системи BankID НБУ сподівається сформувати єдину національну систему дистанційної ідентифікації, яка допоможе розвивати електронні адміністративні послуги та е-владу в Україні.

Список використаних джерел:

1. В Украине запускают систему BankID – идентификацию личности гражданина через банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fakty.ua/>.
2. Положення про Єдину національну систему електронної дистанційної ідентифікації фізичних і юридичних осіб BankID Національного банку України : Постанова правління Національного банку України від 30.08.2016 № 378 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
3. Ситник І.П., Мельниченко А.І. Системи електронного документообігу в електронному бізнесі / І.П. Ситник, А.І. Мельниченко // Науковий вісник УжНУ. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». – 2015. – № 4. – С. 174–178.
4. Зачем банкам внедряют BankID [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://igate.com.ua/>.
5. Пароль вместо паспорта: кто, как и для чего вводит в Украине BankID [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://delo.ua/>.
6. BankID – спосіб верифікації громадян через українські банки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bankid.org.ua/>.

7. Банк замість документів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minfin.com.ua/>.
 8. Нововведення в світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eba.com.ua/>.
 9. Розвиток Інтернет-банкінгу в Україні / Т.А. Говорушко, І.П. Ситник, В.М. Ляховецька // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2015. – Вип. 15. – Ч. 5. – С. 146–149.
- Світові тренди банківських інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/>.
Досягнення Естонії у сфері інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hvylyya.net/>.
Електронний уряд для початківців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://24tv.ua/special/egovernment/>.

Анотація. В статті вивчені сутність системи BankID і цілі її впровадження. Проаналізовано розвиток системи BankID в Україні на сучасному етапі. Досліджено законодавчу базу щодо регулювання функціонування системи BankID в Україні. Визначено механізми роботи системи BankID, переваги та недоліки її застосування порівняно з іншими, більш поширеними методами верифікації. Проведено аналіз зарубіжного досвіду застосування BankID.

Ключові слова: BankID, верифікація, електронний бізнес, електронна послуга, Інтернет-банкінг, платіжні системи.

Summary. Clarified the essence of BankID system and the purpose of its implementation. Analyzed the development of BankID system in Ukraine at the present stage. Studied the legal framework for regulation of BankID system functioning in Ukraine. Defines the mechanisms BankID system operation, advantages and disadvantages of its use in comparison with other, more common, methods of verification. The analysis of foreign experience of BankID.

Key words: BankID, verification, e-business, electronic services, Internet banking, payment systems.

УДК 314.743

Смутчак З. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту, економіки та права
Кіровоградської льотної академії
Національного авіаційного університету*

Smutchak Z. V.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Management, Economics and Law
Kirovograd Flight Academy of National Aviation University*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ІНТЕНСИВНОСТІ ЗОВНІШНІХ ТРУДОВИХ МІГРАЦІЙНИХ ПОТОКІВ

THE SOCIAL AND ECONOMIC CONSEQUENCES OF INTENSITY OF THE EXTERNAL LABOR MIGRATION

Анотація. У статті розглянуто передумови виникнення еміграційних процесів, їх причини і наслідки. Особливу увагу приділено історичним етапам переміщень людських ресурсів в Україні. Проаналізовано динаміку чисельності міжнародних емігрантів у світі за останні роки. Виявлено основні тенденції сучасної міжнародної трудової еміграції. Окреслено можливі наслідки інтенсифікації еміграційних процесів в Україні.

Ключові слова: переміщення людських ресурсів, трудова еміграція, емігрант, еміграція, трудовий потенціал.

Постановка проблеми. Питання еміграції громадян до інших країн є одним із найактуальніших для сучасної України. Зрозуміло, що емігрувати за межі рідної країни змушені люди, які з різних причин не можуть повноцінно жити на її теренах. Перехід України на ринковий шлях розвитку супроводжується не лише великою кількістю політичних і соціально-економічних змін, а й глибокою демографічною кризою, однією з першопричин якої є еміграція населення.

Дослідження даної теми продиктоване низкою серйозних змін у соціальному, політичному та економічному житті України. Після набуття Україною незалежності

одним із здобутків демократизації суспільного життя стало усунення обмежень на перетин державного кордону, забезпечення вільного пересування громадян.

На сучасному етапі розвитку глобалізації трудова еміграція виступає своєрідним каталізатором цього процесу, адже вона є одночасно причиною (консолідації культур, релігій) та наслідком («стирання кордонів» між етносами, державами) глобалізації. Однак українська трудова еміграція не є явищем, пов'язаним лише зі світовими тенденціями. Особливістю мотивації до переселення наших громадян на нові місця проживання та працевлаштування за кордоном є кризові економічні чинники всередині держави.